



13.4.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallituksen esitysluonnos laiksi opintotukilain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu hallituksen esitysluonnos opintotukilain muuttamisesta. Esitysluonnoksen mukaan covid-19-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen voitaisiin ottaa huomioon opintolainahyvityksen tutkinnonsuoritusaikaa laskettaessa. Lisäksi esitetään, että vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja ei menettäisi oikeuttaan opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaisi, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja covid-19 epidemiaan liittyvästä syystä. Opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opinto-lainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika olisi yhden lukuvuoden säädettyä määräaikaa pidempi. Esitysluonnos sisältää myös eräitä muita säännösmuutoksia.

Esitysluonnos liittyy vuoden 2021 valtion toiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaa voimaan 1.8.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa esitysluonnoksesta. Pyydettyä lausuntonaan valtiovarainministeriö toteaa seuraavaa.

Voimassaolosta ja soveltamisesta

Esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset liittyvät covid-19 –epidemiaan. Ehdotetut säännökset eivät ole määräaikaista, vaan ovat pysyviä muutoksia voimassa olevaan opintotukilakiin.

Covid-19 –epidemian on yleisesti arvioitu olevan tilapäinen, ohi menevä epidemia. Tämän vuoksi valtiovarainministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena, että opintotukilakiin tehtäisiin epidemian vuoksi pysyväisluonteisia muutoksia, joilla voi olla julkiseen talouteen liittyviä kauaskantoisia vaikutuksia. Ottaen huomioon, että etuusjärjestelmiin yleisesti covid-19 –epidemian vuoksi tehdyt joustot ovat luonteeltaan olleet määräaikaista, valtiovarainministeriö ehdottaa, että esitysluonnoksen jatkovalmistelussa arvioitaisiin huolellisesti uudestaan ehdotettujen säännösten voimassaoloaikaa. Ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että etuusjärjestelmiin liittyviä etuuksia kohdeltaisiin epidemian vuoksi eri tavoin.

Ehdotettu 15 c § koskee opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisaikavaatimusta. Toisin kuin tämän vuoden alusta voimaan tulleen 15 c §:n 4 momentin osalta (L 1045/2020), ehdotetun 15 c §:n 4 momentin soveltamista ei ole kytketty ensimmäisen kerran opiskeluoikeuden saamiseen lukuvuodesta 2020 - 2021 alkaen. Esitysluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ehdotettua 15 c §:n 4 momenttia olisi siten mahdollista soveltaa myös niihin opiskelijoihin, jotka ovat saaneet opiskeluoikeuden jo aiemmin kuin lukuvuodesta 2020 - 2021 alkaen.

Valtiovarainministeriö pitää ehdotettua 15 c §:n 4 momenttia soveltamisalan osalta haasteellisenä ja ehdottaa, että esitysluonnoksen jatkovalmistelussa harkittaisiin huolellisesti uudelleen, voisiko säännöksen kytkeä vuoden alusta voimaan tulleen muutoksen tavoin ensimmäisen kerran opiskeluoikeuden saamiseen lukuvuodesta 2020 – 2021 alkaen. Siinä tapauksessa, että tästä pääsäännöstä olisi tarpeen joissakin yksittäistapauksissa poiketa, mahdolliset poikkeamiset olisi lueteltavissa sitä koskevassa omassa säännöksessään. Pääsäännöstä poikkeamisten luetteleminen varsinaisessa säännöksessä selkeyttäisi ehdotetun säännöksen soveltamista.

Taloudellisista vaikutuksista

Vuoden 2021 valtion talousarvion momentilla 29.70.52. on varattu määrärahaa yhteensä 99,2 milj. euroa. Tästä 64 milj. euroa on varattu opintolainahyvityksiin.

Esitysluonnos liittyy vuoden 2021 toukokuun lisätalousarvioesitykseen. Luonnoksen mukaan opinto-lainhyvityksen ehtojen joustavoittaminen lisää hyvitysmenoja vuonna 2021 yhteensä 5 milj. euroa. Vuonna 2022 lisämäärärahatarve olisi 10 milj. euroa ja vuonna 2023 yhteensä 5 milj. euroa.

Aiemmin tässä lausunnossa ehdotetun mukaisesti valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettujen säännösten tulisi olla määräaikaisia, minkä vuoksi myös määrärahatarve olisi määräaikainen, ja se tulisi arvioida jatkovalmistelussa ja selostaa esitysluonnoksen perusteluissa tältä pohjalta.

Rahoitustarpeita koskevat asiat käsitellään ja niistä päätetään valtiontalouden menokehyksen puitteissa valtion talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa sovittaen ne yhteen muiden julkisen talouden menotarpeiden kanssa. Vuosien 2022 – 2025 julkisen talouden suunnitelmaa koskeva valmisteluprosessi on vireillä. Esitysluonnoksessa ehdotetut lisämäärärahatarpeet eivät sisälly opetus- ja kulttuuriministeriön ehdottamaan vuosia 2022 – 2025 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan. Myös kuluvan vuoden toukokuun lisätalousarviota koskeva valmisteluprosessi on käynnistynyt.

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Sami Yläoutinen

Budjettineuvos

Merja Leinonen